

[A. Viallard- Ψυχίατροι στην περίοδο του ναζισμού]

Αποσπάσματα από το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην περιοδική έκδοση της Επιστημονικής Ένωσης του ΨΝΑ, «Τετράδια Ψυχιατρικής». Ιούλης-Αύγουστος-Σεπτέμβρης 1994, Τεύχος 47. Μετάφραση: Ανθή Πελένη.

A. Viillard

Ψυχίατροι στην περίοδο του Ναζισμού

**Η υποχρεωτική στείρωση
Ανάπτυξη της αντίληψης περί ευθανασίας
Η «ευθανασία» των παιδιών
Η «ευθανασία» των ενήλικων ψυχικά ασθενών: το
πρόγραμμα T4
Αντίσταση στην «ευθανασία»
Η φάση της «άγριας ευθανασίας»
Η ειδική μεταχείριση 14f13:
ιατρική εξόντωση των κρατουμένων των στρατοπέδων
Προγράμματα T4 και δημιουργία των στρατοπέδων
εξόντωσης**

(Αποσπάσματα από το άρθρο που δημοσιεύτηκε στην
περιοδική έκδοση της Επιστημονικής Ένωσης του ΨΝΑ,
«Τετράδια Ψυχιατρικής». Ιούλης-Αύγουστος-Σεπτέμβρης 1994,
Τεύχος 47. Μετάφραση: Ανθή Πελένη)

Η υποχρεωτική στείρωση

..Οι εφαρμογές της ευγονικής είχαν, περί την Ναζιστική εποχή, περιοριστεί στη στείρωση, που υπήρξε άλλωστε και το πρώτο σχήμα «επιλογής» που εφάρμοσαν οι Ναζί. Η σκέψη δια της βίας στείρωσης δεν αποδοκιμάσθηκε και πολύ εκείνη την εποχή..

Τότε που ο Χίτλερ ανέβαινε στην εξουσία στην Γερμανία, **25 χώρες της Ομοσπονδίας είχαν ψηφίσει το νόμο που επέτρεπε την υποχρεωτική στείρωση ενός ορισμένου αριθμού ατόμων** (εγκληματιών, κατόχων ελαττωμάτων υποτίθεται γενετικών κτλ) και, **σε ορισμένα κράτη απαγορευόταν ο γάμος σε εκείνους που είχαν ορισμένες αρρώστιες, όπως επιληψία.**

Επομένων η «θεραπεία των γονιδίων» μπόρεσε να αρχίσει χωρίς η παραμικρή αντίθεση να εκδηλωθεί, εάν αφαιρέσει κανείς τη στάση της καθολικής εκκλησίας, η οποία περιορίστηκε να απαιτήσει, οι γιατροί αυτής της θρησκείας να μπορούν να προφασιστούν την πίστη τους για ν' απαλλαγούν απ' τη συμμετοχή τους σ' αυτό το πρόγραμμα...

...Απ' τις 14 Ιουλίου του 1933 ο νόμος της γενετικής υγείας, πρώτη εφαρμογή των βιο-ιατρικών αντιλήψεων του καθεστώτος, νομιμοποίησε την υποχρεωτική στείρωση, υπό τον έλεγχο των «δικαστηρίων γενετικής υγείας», που απαρτίζονταν από ένα γιατρό, ένα δικαστή και έναν υγειονομικό υπάλληλο.

Τα σχέδια που έγιναν για ν' απομακρυνθεί η απειλή του «θανάτου του γερμανικού λαού» **προέβλεπαν τη στείρωση 400.000 περίπου «γενετικών αρρώστων»,** μεταξύ των οποίων και σχιζοφρενών. Ακόμα, **κάθε ναζιστής επιστήμονας πίστευε ότι, εάν θέλει κανείς πραγματικά να εκκαθαρίσει αποτελεσματικά τη γερμανική φυλή, θα έπρεπε να**

προχωρήσει στη στείρωση του 20% του γερμανικού πληθυσμού, δηλ. 12 εκατομμύρια ανθρώπους.

Υπό την επικράτηση της μεθοδικά οργανωμένης από τους Ναζί γραφειοκρατίας, το πρόγραμμα στείρωσης πήρε μια έκταση πρωτοφανή. Εκτιμάται ότι ο αριθμός των Γερμανών που πράγματι στειρώθηκαν κυμαίνεται στις 200-300.000 άτομα. Αλλά εάν αυτός ο αριθμός δεν είναι υψηλότερος οφείλεται μόνο στο ότι οι στειρώσεις αντικαταστάθηκαν κατόπιν από μια διαδικασία ακόμα πιο δραστική.

Μεταξύ των σημαντικότερων οπαδών και ζηλωτών του προγράμματος στείρωσης, βρίσκουμε ήδη έναν ψυχίατρο, τον **Ernst Rüdin**. Αυτός ο Ελβετός που γεννήθηκε το 1877 και πολιτογραφήθηκε Γερμανός, υπήρξε **μαθητής του Kraepelin** και συν-ιδρυτής της «Γερμανικής Εταιρείας Φυλετικής Υγιεινής» και κατατάχθηκε στο Ναζιστικό κόμμα το 1937.

Τα κυριότερα θύματα υπήρξαν, εκτός από εκείνους που είχαν γενετικές οργανικές ανωμαλίες, οι ψυχασθενείς. Αλλά ήδη η στείρωση αντιμετωπιζόταν σαν μία από τις πιθανές λύσεις στο Εβραϊκό ζήτημα...

Πριν από την εφαρμογή της «τελικής λύσης», οι προτεινόμενες λύσεις κυμάνθηκαν μεταξύ της εξορίας των Εβραίων από το γερμανικό έδαφος με την ατομική ή μαζική μετανάστευση (σχέδια που απέβλεπαν στη διευκόλυνση της μετανάστευσης στην Παλαιστίνη, το σχέδιο «Μαδαγασκάρη», που απέβλεπε στη δημιουργία ενός Εβραϊκού κράτους στο νησί της Μαδαγασκάρης, είτε με σύμφωνη γνώμη της Γαλλίας είτε αφού την απογυμνώναν από τις αποικίες) και την στείρωση.

Στις αρχές του 1941 και ενώ η ιδέα της γενοκτονίας είχε ήδη πάρει σάρκα και οστά, ένα σχέδιο μαζικής στείρωσης είχε στα γρήγορα αρχίσει να αντιμετωπίζεται. Η ιδέα φαίνεται ότι υποβλήθηκε από τον **Victor Brack** διευθυντή του τομέα II του

προγράμματος ευθανασίας των ενηλίκων ψυχασθενών, κατά τη διάρκεια αλληλογραφίας με τον **Himmler** στην οποία **πρότεινε τη χρήση μηχανημάτων ακτινοθεραπείας τα οποία, στους διοικητικούς χώρους, θα έστελναν ακτινοβολία στα ωάρια των γυναικών ενώ εκείνες θα συμπλήρωναν αιτήσεις στο γκισέ...**

..Ο **Victor Brack** (1904-1948) ήταν μεταξύ εκείνων που επέμεναν ιδιαίτερα ώστε η διαδικασία εξόντωσης στο σύνολό της, μέχρι και την ίδια την εκτέλεση να παραμείνει ολοκληρωτικά υπό τον έλεγχο των γιατρών. **«Η σύριγγα πρέπει να είναι στα χέρια των γιατρών»** υποστήριζε. Εφάρμοσε τον ευνουχισμό γυναικών με το τρόπο που πρότεινε στον Himmler. Εκτελέστηκε το 1948...

Ανάπτυξη της αντίληψης περί ευθανασίας

...Από το 1895, ένα βιβλίο του Adolf Jos, «Το δικαίωμα στο θάνατο», συνιστούσε την ιατρική εκκαθάριση όχι μόνο εκείνων που πρόβαλλαν σαν αίτημα την ευθανασία, αλλά επίσης, στο όνομα της υγείας του λαού, όλων εκείνων που το κράτος θα θεωρούσε χρήσιμο, δυνάμει ενός απόλυτου δικαιώματος ζωής και θανάτου στους υπαγόμενους σε αυτό, δικαίωμα του οποίου είχε ήδη φανεί ένα δείγμα στην περίπτωση του πολέμου.

Υπάρχει ένας ψυχίατρος μεταξύ των δύο συν-γραφών του έργου που υπήρξε η βίβλος των οπαδών της «ευθανασίας», ένα βιβλίο που παρουσιάστηκε στα 1920 και το οποίο ήδη από τον τίτλο του εισήγαγε μια βασική σύλληψη της ναζιστικής ιδεολογίας. Πρόκειται για το «Η νομιμοποίηση της εκμηδένισης μιας ζωής που είναι ανάξια να τη ζει κανείς» του οποίου συγγραφείς ήταν ο νομικός Kare **Binding** (1841-1920), πεπειραμένος καθηγητής

Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Λειψίας και ο ψυχίατρος Alfred **Hoche** (1865-1943), καθηγητής ψυχιατρικής στο πανεπιστήμιο του Φράιμπουργκ...

Από το 1933 οι ναζί ξεχύθηκαν στους δρόμους με τη θεωρία των Binding και Hoche και ασχολήθηκαν να ξυπνήσουν τη «συνείδηση ευθανασίας» του πληθυσμού. **Ο υπουργός «υγείας» της Βαυαρίας, καθηγητής Schulze, διακήρυττε ότι «η στείρωση δεν αρκεί» και ότι «η εξολόθρευση των καλοηθών ψυχασθενών και των εγκληματιών που υποτροπίασαν είναι απαραίτητη, εξολόθρευση για την οποία τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αντιπροσώπευαν μια κάποια αρχή» (ομιλία του στα εγκαίνια της Κρατικής Ιατρικής Ακαδημίας του Μονάχου).**

Από το 1934 και μετά, η προπαγάνδα έβαζε τα δυνατά της προοδευτικά για να αφυπνίσει τη σκέψη ότι «μια κατάχρηση φροντίδας σε ορισμένα άτομα αποτελούσε μια τερατώδη παραβίαση του νόμου της φυσικής επιλογής» και το να «απαλλάξει» κανείς κάποιον απ' τη ζωή με «ανθρωπιστικές» μεθόδους θα ήταν ίσως η λύση που έπρεπε να εφαρμοστεί. Διάφορα φιλμ προσπάθησαν να περάσουν αυτό το μήνυμα... Βέβαια εκείνη την εποχή τα προγράμματα «ευθανασίας» ήταν σε πλήρη άνθηση και χωρίς να ζητηθεί η γνώμη εκείνων που θα «επωφελούνταν».

Από το 1934, οι ψυχιατρικές εγκαταστάσεις οδηγήθηκαν στο να παραμελούν τους ασθενείς τους, με το πρόσχημα μιας προοδευτικής μείωσης των οικονομικών τους μέσων και του προσωπικού.

Ο πρώτος σαφής υπαινιγμός του Χίτλερ σ' ένα πρόγραμμα εξόντωσης των ψυχασθενών, στη διάρκεια μιας ιδιωτικής συνομιλίας, αποδίδεται στο 1935, στο συνέδριο του ναζιστικού

κόμματος. Από αυτή την εποχή ήδη ο Χίτλερ προσδιόρισε στον συνομιλητή του ότι υπολόγιζε οι νεκροί του πολέμου να ελαφρύνουν τις αντιδράσεις του πληθυσμού.

Η «ευθανασία» των παιδιών

Μια επιτροπή του Ράιχ για την «επιστημονική μελέτη των σοβαρών οργανικών και κληρονομικών παθήσεων» χρησίμευσε σαν προκάλυμμα στην επιχείρηση «ευθανασίας» και **από τον Αύγουστο του 1939 οι μαίες επιτάχθηκαν να μεταφέρουν τις πληροφορίες για όλα τα νεογέννητα που παρουσίαζαν δυσλειτουργίες και οι γιατροί έπρεπε να σημειώνουν όλα τα δυσλειτουργικά παιδιά που ήταν μικρότερα από 3 ετών.**

Αυτά τα έγγραφα συγκεντρώθηκαν και υποβλήθηκαν στην επιτροπή, δηλαδή σε τρεις «ειδικούς». Βασιζόμενοι σ' αυτά τα χαρτιά οι τρεις «ειδικοί» αποφάσιζαν κατά πόσο χρειαζόταν να «φροντίσουν» τα παιδιά ή όχι. Τους γιατρούς:

Brandt (1904-1948, προσωπικός γιατρός του Χίτλερ απ' το 1934 έως το 1944. Κομισάριος Υγείας του Ράιχ το 1943-1944. Επιφορτίστηκε από τον Χίτλερ να οργανώσει το πρόγραμμα «ευθανασίας» παιδιών κ ύστερα το πρόγραμμα T4. Συμμετείχε προσωπικά στη χορήγηση των θανατηφόρων ενέσεων. Το 1940 έθεσε υπό τη διάθεση του **Himmler** τις εγκαταστάσεις και το προσωπικό του προγράμματος T4 για «μια πρώτη σειρά εκκαθαρίσεων των πλεοναζόντων ανιάτων» που κρατούνταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Εκτελέστηκε το 1948) και **Linden** (μέλος του μηχανισμού της ναζιστικής παράταξης, αυτοκτόνησε το 1945).

Αυτοί εκπροσωπούσαν τη ναζιστική γραφειοκρατία. Στην επιτροπή συμμετείχε κι ένας εξωτερικός σύμβουλος, θέση που κατέλαβαν διαδοχικά οι : -ο γιατρός **Catel** (1894-1981) καθηγητής ψυχιατρικής στη Δειψία, αρχίατρος της κλινικής

παιδιών της πόλης, συμμετείχε ως ειδικός στην «επιτροπή ευθανασίας». **Ύστερα απ' τον πόλεμο έγινε κάτοχος έδρας στο Kiel.**

-ο καθηγητής **Heinze** (1895-1983), καθηγητής ψυχιατρικής κι ενεργό μέλος του ναζιστικού κόμματος από το 1933. Μαθητής του Hoche. **Αναδείχθηκε σε υψηλόβαθμο στέλεχος των SS σταδιακά, από το 1936. Διευθυντής του «γραφείου φυλετικής πολιτικής» του Wurzburg και καθηγητής στο πανεπιστήμιου της πόλης. Από το 1939 υπεύθυνος για την «ψυχιατροβιολογική και κληρονομοβιολογική επίβλεψη» των κρατουμένων των στρατοπέδων συγκέντρωσης.** Ήταν ένα από τα κεντρικά πρόσωπα των μαζικών δολοφονιών. Αναμεμειγμένος στο πρόγραμμα T4, **πρέπει να ήταν εκείνος που είχε προτείνει σαν προτιμότερη την «τεχνική» του αερίου σε σχέση με εκείνη των ενέσεων. Μόλις υιοθετήθηκε, επέμεινε ώστε οι γιατροί να είναι αυτοί που θα ανοίγουν τις προσβάσεις του αερίου.** Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την τελειοποίηση των τεχνικών ιατρικής κάλυψης των εκκαθαρίσεων. Επίσης συμμετείχε στα πρώτα δολοφονικά πογκρόμ στα στρατόπεδα. **Ύστερα απ' τον πόλεμο εξάσκησε για αρκετά χρόνια την Ιατρική με ψεύτικο όνομα. Όταν τον ανακάλυψαν και τον σταμάτησαν, αυτοκτόνησε στη φυλακή πριν δικαστεί.**

-και ο οφθαλμίατρος Unger.

Η συστηματική εφαρμογή του προγράμματος «ευθανασίας» έγινε στη διάρκεια του 1940 αλλά από τον Οκτώβριο του 1939 ορισμένα παιδιά φαίνονται ως ήδη εξοντωμένα στο κέντρο του Görden.

Όσο αφορά τα παιδιά που δεν ήταν σε ιδρύματα, οι γονείς τους καλούνταν να τα στείλουν οι ίδιοι στα κέντρα όπου «μπορούσαν να επωφεληθούν από τις διαδικασίες φροντίδας». Εάν οι γονείς αντιδρούσαν, επικαλούνταν το

συναίσθημά τους: «δεν ντρέπονται να στερούν από τα παιδιά τους τη δυνατότητα βελτίωσης;»

Σε περίπτωση επιμονής στη άρνησή τους, τούς απειλούσαν με στέρηση κηδεμονίας των παιδιών με δικαστική απόφαση.

Στα κέντρα της επιτροπής του Ράιχ οι διαδικασίες εξόντωσης ήταν πολυποίκιλες. Το σύνηθες ήταν καταπραϋντικά που δίνονταν σε αυξανόμενες δόσεις, μέχρι το κώμα και το θάνατο. Σε περίπτωση αποτυχίας χρησιμοποιούνταν θανατηφόρες ενέσεις. **Ο γιατρός Pfanmüller (1888-1961, καταδικάστηκε το 1949 σε 6 χρόνια φυλακή), διευθυντής του ασύλου της επιτροπής του Ράιχ που είχε έδρα στο Eggenburg-Haar, υπέβαλε τα παιδιά σε προοδευτική πείνα: αυτή η μέθοδος, της οποίας επαινούσε τον οικονομικό της χαρακτήρα, οδηγούσε σ' ένα «φυσικό» θάνατο και μπορούσε επομένως να την υιοθετεί αποφεύγοντας κάθε βλαπτική κινητοποίηση του ξένου τύπου.**

Σε κάθε περίπτωση φρόντιζαν ώστε να περνάει μια προθεσμία κάποιων εβδομάδων μεταξύ της στιγμής της υποδοχής κι εκείνης του θανάτου, ο οποίος αποδίδονταν πάντα, στα επίσημα έγγραφα, σε κάποιες επιπλοκές που κατά προτίμηση είχαν ληφθεί υπόψη στον Ιατρικό φάκελο του παιδιού ή, αν δεν είχαν προβλεφθεί, οφείλονταν σε κάποια μολυσματική ασθένεια.

Έτσι εξοντώθηκαν 5.000 παιδιά, στα πλαίσια «φυσιολογικών» διαδικασιών «ευθανασίας», στα οποία πρέπει να προσθέσουμε άλλα 1.000 θύματα «ειδικής δράσης» εναντίον Εβραιόπουλων στις νοσοκομειακές εγκαταστάσεις.

Η «ευθανασία» των ενήλικων ψυχικά ασθενών: το πρόγραμμα T4

Τον Οκτώβρη του 1939 μια διαταγή του Φύρερ ανέθεσε στον γιατρό Brandt

Να εξακοντίσει το πρόγραμμα εξόντωσης των ενήλικων ψυχικά ασθενών. Σημαντικό είναι οτι αυτή η εντολή αποτυπώθηκε στο χαρτί με την προσωπική σφραγίδα του Χίτλερ...

Ο γιατρός Pfanmüller εξέφρασε τα πράγμα ως εξής: «Η σκέψη πως η αφρόκρεμα της νεολαίας μας θα δώσει τη ζωή της στο μέτωπο για να εξασφαλιστεί η ύπαρξη των αποβλακωμένων ακοινώνητων και των ανεύθυνων αντικοινωνικών μέσα στα άσυλα, μου φαίνεται ανυπόφορη».

Το πρόγραμμα εξόντωσης οργανώθηκε υπό τη σκέπη μιας «εργασιακής κοινότητας εγκαταστάσεων φροντίδας και θεραπείας του Ράιχ», που είχε έδρα στην Καγγελαρία, στην οδό Tiergarten 4, απ' όπου προέρχεται και ο κωδικός «Πρόγραμμα T4».

Σ' αυτό αναμείχθηκαν-εκτός από τους γιατρούς που χαρακτηρίζονταν από φανατική προσήλωση στο ναζιστικό κόμμα, όπως:

- ο γιατρός των SS **Grawitz** (1899-1945, αυτοκτόνησε),
- ο ψυχίατρος **Mennecke** (1904-1947, καταδικασμένος σε θάνατο, πέθανε πριν από την εκτέλεσή του),
- ο παιδοψυχίατρος **Pfanmüller**,
- ο οφθαλμίατρος **Unger**,
- καθώς και ένας ορισμένος αριθμός καθηγητών ψυχιατρικής:
- ο **Max de Crinis** (1889-1945, αυτοκτόνησε),
- ο **Heyde**,
- ο **Nitsche** (1876-1948, εκτελέστηκε),
- και ο **Carl Schneider** (1891-1946, αυτοκτόνησε).

Το εναρκτήριο σημείο ήταν το ίδιο με εκείνο που χρησίμευε για το πρόγραμμα «ευθανασία» των παιδιών: επεξεργασία ενός εγγράφου από τα ιδρύματα που φιλοξενούσαν ψυχικά ασθενείς,

με το πρόσχημα μιας έρευνας για επιστημονικούς σκοπούς και στατιστικούς σκοπούς, φαινομενικά συνδυασμένη με μια έρευνα για τις ανάγκες του προϋπολογισμού και τις ιατρικές ανάγκες των ιδρυμάτων.

Αυτό το έντυπο έπρεπε σαφώς να επιτρέψει την κατηγοριοποίηση των ασθενών...

Αφού πρώτα συγκεντρώνονταν στην «Κοινότητα εργασίας» των εγκαταστάσεων «φροντίδας και θεραπείας» του Ράιχ, τα έγγραφα υπόκεινται στην γνωμοδότηση των τριών ειδικών.

Η επιτροπή T4 στρεφόταν προσεκτικά στην επιλογή της μεθόδου εκκαθάρισης. **Η μέθοδος των θανατηφόρων ενέσεων θα γίνει αντικείμενο κριτικής εξαιτίας της αργοπορίας της.** Τότε λοιπόν, ένα από τα μέλη της επιτροπής, πιθανώς ο Heyde, πρότεινε να καταφύγουν στα αέρια και συγκεκριμένα στο ανθρακικό οξύ...

Τα κέντρα μαζικών δολοφονιών ήταν 6:

Bernburg, Brandenburg, Grafeneck, Hadamar, Hartheim, Sonnetfein.

Ήταν ψυχιατρικές εγκαταστάσεις ή γηροκομεία που είχαν διαμορφωθεί για την περίπτωση, και στα οποία τοποθετήθηκαν θάλαμοι αερίων που υποτίθεται ότι ήταν εγκατεστημένοι για ντους.

Για αυτούς ήταν **υπεύθυνος, μεταξύ άλλων, ένας γιατρός, ενεργό μέλος του ναζιστικού κόμματος, ο Eberl**, κατοπινός διοικητής του στρατοπέδου εξόντωσης της Τρεμπλίνκα (1910-1948, γιατρός των SS, Αυστριακός, μέλος του ναζιστικού κόμματος από το 1931. **Μέσα σε μόλις ένα μήνα στην Τρεμπλίνκα εξόντωσε 215.000 Εβραίους αλλά ανακλήθηκε καθώς αποδείχθηκε ανίκανος να εξαφανίσει τα πτώματα.** Εκτελέστηκε το 1948).

Η διαδικασία ήταν «ιατρικοποιημένη» μέχρι τέλους. Οι υπεύθυνοι του προγράμματος επιθυμούσαν κυρίως τη πράξη «ευθανασίας» να εφαρμόζεται από γιατρούς. Παρόλο που η διεύθυνση των κέντρων είχε ανατεθεί σε «δοκιμασμένους» ψυχιάτρους και πολιτικά σίγουρους, η εξόντωση πραγματοποιούνταν από νέους βοηθούς ψυχιάτρους, των οποίων ο ρόλος τους συνίστατο στην εφαρμογή μιας ψευδό-ιατρικής εξέτασης πριν από την είσοδο στο θάλαμο αερίων και μετά το άνοιγμα του αέριου. Στην πράξη η «κλινική» εξέταση για την οποία γινόταν λόγος ήταν κυρίως ένας έλεγχος των ντοσιέ που έπρεπε να επιτρέψει τη στήριξη ενός «αιτίου θανάτου» που θα ήταν όσο το δυνατό πιο συμβατό με τις προηγούμενες ιατρικές γνωματεύσεις και την κατάσταση του ασθενούς.

Η οικογένεια του ασθενούς πληροφορούνταν ότι γινόταν η μεταφορά των ασθενών για λόγους που σχετίζονταν με την άμυνα του Ράιχ, για το ότι δεν μπορούσαν να τους επισκεφθούν ή να πληροφορηθούν για αυτούς τους λόγους λόγω έλλειψης προσωπικού εξαιτίας του πολέμου και τέλος για το θάνατο του ασθενούς εξαιτίας κάποιας επιπλοκής.

Σαν τελευταίο μέλημα των αρχών η οικογένεια λάμβανε την υδρία με τη τέφρα που υποτίθεται ότι ήταν του ασθενούς.

Αντίσταση στην «ευθανασία»

Η ευθανασία των ενήλικων ψυχικά ασθενών προκάλεσε πολύ περισσότερες αντιδράσεις από αυτή των αναπήρων παιδιών...

Πρέπει να ορίσουμε με ακρίβεια ότι η εξόντωση αυτή πήρε γρήγορα διαστάσεις τέτοιες που ακόμη και ορισμένοι από την επιτροπή T4 θορυβήθηκαν. Πράγματι, δεν ήταν πια μόνο σοβαρές ελλειμματικές ή ψευδό-ελλειμματικές παθολογίες αλλά και απλές νευρώσεις που συνεπάγονταν εξόντωση.

Μπορεί κανείς να εξοργιστεί με τον κάτι παραπάνω από περιορισμένο αριθμό δημοσίων αντιδράσεων, σαφώς από την πλευρά των γιατρών, στην εξόντωση των ψυχασθενών, όταν η φήμη άρχισε να κυκλοφορεί. Ας υπενθυμίσουμε για μια ακόμα φορά κάτω από ποιές συνθήκες διεξαγόταν αυτό το έργο: **από τα πρώτα χρόνια του ναζιστικού καθεστώτος οι φανερά αντιστεκόμενοι είχαν περιοριστεί στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Αλλά ύστερα από το ξεκίνημα του πολέμου, κάθε δημόσια διακήρυξη αντίθεσης κινδύνευε να αποβεί μοιραία.**

Επιπλέον κανένα μέσο δεν ήταν στη διάθεση των εν δυνάμει αντιστεκόμενων, εξ ου και το παράδοξο των διαμαρτυριών κατά των προγραμμάτων «ευθανασίας»: μαζί με τα άτομα εκείνα των οποίων το κύρος κόμιζε προστασία απέναντι στο καθεστώς, τουλάχιστον σχετική και κυρίως τα μέλη της εκκλησιαστικής ιεραρχίας, κάποιοι από εκείνους που διαμαρτύρονταν ήταν άνθρωποι αναμειγμένοι στο ναζιστικό καθεστώς...

Η αντίσταση εξαντλήθηκε σε σαμποτάρισμα σε τοπική βάση των προγραμμάτων «ευθανασίας». Αυτό φαίνεται ότι ήταν πιο συχνό στις εγκαταστάσεις που διαχειρίζονταν οι εκκλησίες.

Επίσης **η ομάδα «Λευκό Τριαντάφυλλο»** που σχηματίστηκε κυρίως από σπουδαστές του Πανεπιστημίου του Μονάχου, μεταξύ των οποίων και φοιτητές Ιατρικής, οι οποίοι στη διάρκεια των ετών 1942-1943 προέβησαν σε διανομές μικρών εντύπων όπου καταδίκάζαν τις «δραστηριότητες» του Χιτλερικού καθεστώτος και καλούσαν σε ανατροπή του. **Πιάστηκαν, καταδικάστηκαν και στο μεγαλύτερό τους ποσοστό αποκεφαλίστηκαν με τσεκούρι...**

Ο αριθμός των θυμάτων του T4 είναι δύσκολο να εκτιμηθεί ακριβώς, πρέπει να είναι όμως της τάξης των 80-100.000 ανθρώπων.

Η φάση της «άγριας ευθανασίας»

Η ευθύνη του «προγράμματος» πέρασε από τη Καγκελαρία στις υπηρεσίες του Υπουργείου Εσωτερικών και στις περιφερειακές ιατρικές υπηρεσίες του Ράιχ. Το μόνο που άλλαξε ουσιαστικά ήταν ο τρόπος συγκέντρωσης των στατιστικών και ο τρόπος θανάτωσης των ασθενών.

Το ανθρακικό οξύ απαιτούσε πανάκριβες εγκαταστάσεις. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, απ' το τέλος του 1941-αρχές 1942, το Zyklon B, ένα παρασιτοκτόνο προϊόν που κατασκευάστηκε από μια θυγατρική της IG Farben, αντικατέστησε προοδευτικά το ανθρακικό οξύ στα στρατόπεδα.

Η ειδική μεταχείριση 14f13: ιατρική εξόντωση των κρατουμένων των στρατοπέδων

Ειδική μεταχείριση είναι ο όρος που θα επικρατήσει στα στρατόπεδα συγκέντρωσης σαν ιατρική μεταφορά που προσδιορίζει την εκκαθάριση. Τα λίγα ίχνη που παρέμειναν δεν επαρκούν για να σχηματίσει κανείς μια ακριβή εντύπωση της έντασης της «ειδικής μεταχείρισης **14f13**.

Αυτό το πρόγραμμα ξεκίνησε από την εξουσιοδότηση που δόθηκε στον Χίμλερ, στις αρχές του 1940, από τη διεύθυνση του T4 να χρησιμοποιηθούν οι εγκαταστάσεις και το προσωπικό του για την εκκαθάριση ενός ορισμένου αριθμού των «πλεοναζόντων» των στρατοπέδων συγκέντρωσης, κυρίως των σωματικά ή ψυχικά ασθενών...

Προγράμματα T4 και δημιουργία των στρατοπέδων εξόντωσης

Στην πράξη μετά την ειδική μεταχείριση 14f13 ο τελευταίος κρίκος της αλυσίδας «ευγονικής» που είχε εγκαθιδρυθεί με τις υποχρεωτικές στείρωσεις χαρακτηρίζεται απ' τη δημιουργία των στρατοπέδων εξόντωσης.

Είναι πιθανόν η ιδέα μιας «οριστικής φυσικής τελικής λύσης του Εβραϊκού ζητήματος» να πήρε σάρκα και οστά απ' την αρχή του 1941... **400.000 θύματα απ' την αρχή των εκκαθαρίσεων μέχρι το Νοέμβριο του 1941, περίπου 560.000 τον Απρίλιο του 1942...**

Ήταν κυρίως 4 τα στρατόπεδα με αποκλειστικό έργο την «εκκαθάριση», τα Chelmo, Belsen, Sobibor, Treblinka, που είχαν εγκατασταθεί μεταξύ τέλους Οκτώβρη ή Δεκέμβρη του 1941 και Ιουλίου του 1942, και δύο στρατοπέδων με μεικτό στόχο, εργασία και εξόντωση, Maidanek, Auschwitz, και το Birkenau με καθαρά εκτελεστικό έργο.

Όσοι οι πρώτες δοκιμές αερίου έγιναν στο Auschwitz τον Σεπτέμβριο του 1941. Στο Belsen, το Sobibor και την Treblinka το ιατρικό προσωπικό προερχόταν κατευθείαν από το T4 και οι θάλαμοι αερίων ήταν οι ίδιοι που λειτουργούσαν προηγουμένως στα κέντρα «ευθανασίας», είχαν ξεμονταριστεί και είχαν μεταφερθεί ανατολικά. Επίσης ένας ορισμένος αριθμός των SS που είχαν επιστρατευτεί για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, προέρχονταν από τις υπηρεσίες μεταφοράς, διατήρησης κι επίβλεψης του T4.

Αυτή η συνέχεια τοποθετεί επομένως την εξόντωση των Εβραίων και των τσιγγάνων στην ίδια προοπτική με την εξόντωση των ψυχασθενών: αυτή **ενός ψευδό-επιστημονικού συστήματος στο πλαίσιο του οποίου «η θεραπεία των γονιδίων» άγγιξε, σε πρώτη φάση, ένα πλήθος ανθρώπων και τελικά ολόκληρους πληθυσμούς στο σύνολό τους.**

Αντί Επιλόγου

Φτάνοντας στο τέλος αυτής της σύντομης επισκόπησης ενός ιατροκοιμημένου συστήματος εξολόθρευσης ανθρώπων, δεν μπορεί κανείς να αποφύγει να προσεγγίσει δύο προβλήματα.

Το πρώτο πρόβλημα είναι εκείνο της δήθεν ομαδικής υπευθυνότητας και μάλιστα της συλλογικής ενοχής του γερμανικού λαού. Όλοι ξέρουμε ότι ήδη από την αρχή του Τρίτου Ράιχ τα στρατόπεδα συγκέντρωσης εγκαινιάστηκαν για τους πολιτικούς αντιπάλους...

Η ολική απόδοση ευθύνης απέναντι σε όλο το Γερμανικό λαό θεμελιώνεται κυρίως στο ότι, αφού έδωσαν πλήρη ελευθερία δράσης στον Χίτλερ το 1933, οι Γερμανοί θεωρείται ότι έφεραν από τότε μαζικά την ευθύνη των όσων διέπραξε το ναζιστικό καθεστώς.

Η ερμηνεία αυτή φαίνεται όμως ότι δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι **ουδέποτε έλαβε το ναζιστικό κόμμα την απόλυτη πλειοψηφία στη Γερμανία, ούτε με εκλογές απολύτως ελεύθερες, ούτε, πράγμα ήδη πιο αξιοσημείωτο, στις εκλογές του Ράιχσταγκ που διεξήχθησαν την 5^η Μαρτίου του 1933.**

Το ναζιστικό κόμμα, που είχε λάβει το 37,3% των ψήφων με 213 βουλευτές κατά τις εκλογές της 31^{ης} Ιούλη του 1932, είχε πέσει σε 33,1% με 196 βουλευτές στις εκλογές στις 6 Νοεμβρίου.

Η άνοδος του στην εξουσία οφείλεται κυρίως στον αρχιστράτηγο Χίντεμπουργκ ο οποίος επί 3 χρόνια κυβερνούσε εκτός και κατά της Βουλής διαμέσου προεδρικών γραφείων και με διατάγματα, δυνάμει των διατάξεων περί καταστάσεως ανάγκης, καθώς και στο Καγκελάριο Φον Πάπεν, ο οποίος με αξιοσημείωτη διορατικότητα δήλωνε την επομένη της κατάληψης της εξουσίας «χαίρω της εμπιστοσύνης του Χίντεμπουργκ. Σε δύο μήνες θα

έχουμε στριμώξει τον Χίτλερ σε μια γωνία, μέχρι που να τον κάνουμε να τσιρίξει!»

Μαζί του κυβερνούσαν δύο ακόμα οργανώσεις της άκρας δεξιάς: το Λαϊκό Εθνικό Γερμανικό Κόμμα και η Ατσάλινη Κάσκα, ο αρχηγός της οποίας ήταν Εβραίος και αποπέμφθηκε σύντομα.

Στις 5 Μαρτίου, έξι μέρες μετά τη πυρπόληση του Ράιχσταγκ, κάτω από το καθεστώς του Προεδρικού Διατάγματος της 28^{ης} Φεβρουαρίου «δια την προστασία του Λαού και του Κράτους», που είχε επιτρέψει τη De Facto απαγόρευση του Κομμουνιστικού Κόμματος, τη σύλληψη των ηγετών του και των υποψηφίων του, καθώς και ορισμένου αριθμού σοσιαλδημοκρατών και την οριστική απαγόρευση του τύπου της αριστεράς, και παρά το καθεστώς βίας και τρομοκρατίας με εκατοντάδες θύματα, το ναζιστικό κόμμα δεν πέτυχε να κατακτήσει την απόλυτη πλειοψηφία την οποία υπολόγιζε ότι θα πάρει, αφού έλαβε το 43,9% των ψήφων και 288 βουλευτές. Η σύμπραξη των Γερμανών Εθνικών συμμάχων του (8% των ψήφων και 52 βουλευτές) απέβαινε εντούτοις άχρηστη για αυτό λόγω ακύρωσης των 81 κομμουνιστών βουλευτών...

Τα προγράμματα «ευθανασίας», τα στρατόπεδα εξόντωσης, η «τελική λύση» είναι απολύτως μοναδικά φαινόμενα στην Ιστορία. Ποτέ, είτε αλλού είτε σε άλλες εποχές δεν αντιμετωπίστηκαν, πράγματι στο όνομα μια ψευδό-ιατρικής ιδεολογίας και δεν προγραμματίστηκαν, οργανώθηκαν και εφαρμόστηκαν μέχρι τέλους από ιατρούς που ανέτρεψαν τις ηθικές αρχές στις οποίες είχαν ορκιστεί, ονομάζοντας «περίθαλψη» την παροχή θανάτου και εξοντώνοντας ανθρώπινα όντα εν ονόματι μιας «θεραπείας της φυλής»...

Και μπορούμε να θέσουμε στον εαυτό μας μερικά ερωτήματα, εμείς, οι ψυχίατροι, διαπιστώνοντας ότι κυρίως ψυχίατροι μετείχαν με πεποίθηση στην επινόηση και στη οργάνωση αυτής της «θεραπείας των γονιδίων».

Επιμέλεια Χρήστος Τσαντής